

SIMFONIJE
DISKOGRAFIJA

SIMFONIJE, UVERTIRE

A. Tomowa-Sintow, A. Baltsa, P. Schreier, BPO, H. Karajan

DG 429 089 (6 CD)

SIMFONIJE

C. Margiono, B. Remmert, Chamber Orchestra of Europe, N. Harnoncourt

Teldec 0927 49768 (5 CD)

SIMFONIJE, UVERTIRE

Y. Kenny, Sarah Walker, London Classical Players; R. Norrington

Virgin Classics 7243 5 61943 2 8 (5 CD)

Karajan je čak četiri puta snimao kompletne cikluse Beethovenovih simfonija. Za ovaj trećem po redu ciklus se posebno pomno pripremao pa je tako pozvao orkestar čak dva puta kako bi "prošli" kroz sve simfonije. Potom su se razišli kako bi o svemu razmislili. Nakon nekoliko mjeseci je započeo rad na snimanju, uz pauze. Svaki bi se put rekapituliralo učinjeno i po potrebi dorađivalo ili snimalo iznova. U njima je spojio Toscaninijevu preciznost s Furtwänglerovom fantazijom, a posebno je do izražaja dolazio njegov sada veći osjećaj za transparentnost zvuka, egzaktnost i osjećaj za efektno. Naime, u ovom zapisu Beethovenovih simfonija evidentna su iskustva i uspjesi koje je on s ovime orkestrom postigao u interpretaciji francuskog repertoara. U ovome je ciklusu snimanja Karajan posebice obratio pozornost na "Drugi stavak" "Treće simfonije", spiritualnost i snažan lirski rafinman "Adagia" u "Četvrtoj", gdje općenito impresionira pojačavanjem tenzije između lirskih i dramatskih mjesta (sukladno i oznakama Beethovenovog metronoma) i naglašavanju plesnog karaktera

"Sedme" (tempo finala). U "Šestoj" se pak priklonio autorovoj natuknici: *"ovdje je prije stvar u osjećajima nego u oslikavanju zvukom programskog aspekta simfonije"*. Slično se dogodilo i u "Devetoj simfoniji", gdje su pomaci učinjeni u prvome stavku pojačavanjem orkestralne sonornosti. Snimke su Karajanovog ciklusa iznad poslovično vrlo dobrog prosjeka DG-a, a ovaj se komplet tehnički gledano općenito drži njegovom ponajboljom izvedbom na kompaktnim pločama od četiri koje su trenutno na tržištu.

Harnoncourt je za izvedbe rekao da to nije ciklus kakvog je Beethoven zamišljao, već ciklus našeg vremena. U njima je otkrio i ono prešućivano: pravi orkestralni sastav (koji su suvremeni "krojači" povijesno obaviještenih izvedaba donekle falsificirali), kao i izmjene u artikulaciji koje su nastajale u svezi s promijenjenim orkestralnim snagama. Također, na istom je tragu i njegova tvrdnja (kojom s prvom relativizira pojam "autentičnog") da s glazbalima XVIII. stoljeća imate samo komade drva na kojima interpreti XX. stoljeća proizvode zvuk XX. a ne XVIII. stoljeća. On zna da s glazbalima s kraja XVIII. stoljeća može dobiti bolju transparentnost teksture i kako se s odabirom dvorane toga vremena može maksimalno približiti kvalitetnoj rekonstrukciji. Ali, sličan se efekt može postići i pravilnom uporabom suvremenih glazbala u primjerenom prostoru. Na ovoj su snimci, izuzevši trube, svi su ostali instrumenti suvremeni. Ništa s Harnoncourtom ovdje nije kao prije: osebujni, (često pasionirani) intenziteti u fascinantnom senzibilitetu za melodijsko fraziranje, izražajnost i delikatna ritmička artikulacija. Što se načina interpretiranja tiče, dovoljno je poslušati istu simfoniju u njegovom i Karajanovom tumačenju i uvidjeti koliko su različita i zvučanja; Harnoncourt je

dinamičan, gotovo grub u usporedbi s Karajanom, koji je postupan i bez naglih prijelaza. Norrington je pak prema Harnoncourtu osjetno brži, površniji prema detaljima i naglašeno dramatičan. Snimke simfonija su ujednačene i audiofilske kvalitete.

Sir Roger Norrington je spočetka gledan kao provokator koji se "krije" iza Beethovenovih metronomskih oznaka i izvornih skladateljevih naputaka. Naime, u svim je komentarima i intervjuima (pre)naglašeno isticao zanemarenu ulogu oznaka tempa prema skladateljevim oznakama, iako je i on sam radio "prilagodbe". Nakon preslušavanja njegovog ciklusa postaje jasno kako je prije riječ o striktnijem poštivanju programskog karaktera simfonija, i to prema duhu vremena u kojem su djela nastajala, a ne kasnijih tumačenja. Dok su mnogi pred sobom vidjeli apsolutnu glazbu, on je u svemu prepoznavao "priču", odnosno za sve je imao slikovnu predodžbu. Norrington je čak rekao kako je Beethoven skladao deset opera, od čega je devet nazvano simfonijama. Za sljedbenike dirigentske tradicije Nikischa i Furtwänglera, Norrington je nesumnjivi šok glede takvih svojih shvaćanja, ali i zbog odabira tempa, dinamike i fakture zvuka. U ovome kontekstu treba imati u vidu da spomenuti stariji dirigenti nisu poštivali oznake tempa, kako ih se sada drži "ispravnim", već su "osobnije" tumačili partituru, što bez sumnje ne umanjuje njihovu veličinu. Tempo je uvijek bio i kompromis pa Harnoncourt govori kako na tempo utječe čak i dvorana, njezina popunjenost (reverberacija) ili doba dana kad se snima, jer i to utječe na glazbenike. Kvaliteta snimaka Norringtonovog ciklusa varira u kvaliteti, ali u prihvatljivim granicama.

Aleksandar Mihalyi

SIMFONIJE, UVERTIRE

L. Rebmann, A. Reynolds, RCO, E. Jochum

Philips 475 8147 (6CD)

Eugen Jochum snimio je svoj prvi ciklus Beethovenovih simfonija za Deutsche Grammophon Gesellschaft između 1952. i 1961. godine s Berlinčanima i Bavarcima, a to je ujedno i prvi ciklus Beethovenovih simfonija koji je DG izdao. Nažalost, što zbog činjenice da je dio simfonija snimljen u mono zapisu, a da je osim toga od 1959. godine glavna "zvijezda" Karajan koji ponovno snima za DG, njegov komplet uglavnom je bio nedostupan. Jochum svoj drugi ciklus krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća snima za Philips sa slavnim Concertgebouw Orchestrom, a svoj treći i posljednji za LSO za EMI u slijedećoj dekadi.

Jochumov ciklus odlikuju ujednačenost stila i samozatajnost, ali nikako na štetu interpretacijske izvornosti ili uvida. Glavna snaga je u ispravnom i preglednom iznošenju arhitekture Beethovenovih složenih kompozicija, sa sjajnim osjećajem za dinamiku. Upravo zbog te karakteristike Jochum je i sjajan interpret Brucknerovih velebnih simfonija. Izvedbe "Eroice" ili "Sedme" ili "Osme simfonije" su odlične, a "Deveta" je upravo sjajna (slično kao i njegova izvedba "Misse Solemnis" iz 1970. godine, također s Concertgebouw orkestrom za tvrtku Philips) jer Jochum vješto izbjegava osjećaj "prenapregnutosti" kod svojih sjajnih iako uglavnom manje poznatih holandskih pjevača. Izvedba teče lako i pregledno, bez gubitka monumentalnosti, čuvajući spontanost i emocionalnu napetost završnog stavka. Riječ je o ponajboljoj izvedbi uz

slavnu Fricsayevu izvedbu iz 1958. godine, ali znatno bolje snimljenoj. Zapravo, u najnovijem digitalnom remasteringu sve ove snimke su odlične.

Ivan Supek

SIMFONIJE, KLAVIRSKI KONCERTI, MISSA SOLEMNIS...

Bečka filharmonija, Orkestar Concertgebouw, Leonard Bernstein

DG 7 DVD 0734500

Većina snimki nastala je u razdoblju između 1978. i 1980. godine, na vrhuncu kasne, "europske" faze Bernsteinova dirigentskoga djelovanja te sukladno tome, a i zahvaljujući Bečkoj filharmoniji, izvedbe pokazuju veću zrelost u odnosu na Bernsteinove rane snimke Beethovena iz pedesetih i šezdesetih, od kojih je većina ostvarena u suradnji s Njujorškom filharmonijom. Iznimke su izvedba "Fantazije" iz 1986. godine, te, još više, započeti ciklus kompletnih koncerata za klavir i orkestar.

Razumljivo je da čak četrnaest sati glazbe, koliko nam donosi ovaj box DVD-ova Deutsche Grammophona, nužno sa sobom povlači i diferencijaciju samih izvedbi. Zajednički su im neki čisto tehnički momenti, kao npr. uglavnom besprijekorna kvaliteta snimki, iz kojih se zvučno ponajviše diferenciraju drveni puhački instrumenti te neke "generičke" karakteristike Bernsteinova dirigiranja. Tako će sklonost sporijim tempima, u čemu prepoznajemo utjecaje Gustava Mahlera, skladateljskog imena koje je možda najviše obilježilo Bernsteinovo dirigentsko djelovanje, na pristup interpretaciji Beethovenovih djela, te u manjoj mjeri tendencija maksimalnoga poštivanja skladateljskih repeticija

(jedine su iznimke ekspozicije četvrtog stavka "Sedme" i drugog stavka "Devete simfonije"), rezultirati navlastitom upečatljivošću polaganih stavaka simfonija. Pored njih, Bernsteinu kao da bolje polazi za rukom posredovati zaigranost finalnih stavaka od stamenosti početnih, posebice u "Petoj simfoniji". Općenito se dojmljivijima pokazuju izvedbe simfonija poput "Druge", "Sedme" i "Osme", u kojima Bernstein ili sa specifičnim žarom prezentira ono što je kod skladatelja nedovoljno cijenjeno (na sličan način, u razmjerno manje poznatoj uvertiri "König Stephan" na osobito zaigrani način ističe stilske kontraste), ili se jednostavno prepušta njegovim ludičkim aspektima, primjerice u poletnoj "apotezi plesa" "Sedme simfonije".

Višestruko DVD-izdanje kvalitetnim izvedbama i povlačenjem paralela reafirmira u Beethovenovu kanonu niže pozicionirane skladbe, poput (ulomaka iz) baleta "Prometejeva stvorenja" (čiji je tematski materijal iskorišten u "Trećoj simfoniji") te "Fantazije za klavir, orkestar i zbor", preteče "Devete simfonije", u izvrsnoj izvedbi pijanista Homera Francescha. Zanimljivo je da je od spomenute "Devete simfonije" ipak nešto uspjelija izvedba "Misse solemnis", jedine snimke koja nije ostvarena u suradnji s Bečkom filharmonijom, već s amsterdamskim Orkestrom Concertgebouwa i pripadajućim zborom. Sastav kvarteta vokalnih solista u dvjema skladbama koje ih angažiraju razlikuje se samo po jednoj osobi, uslijed čega sopranistica Edda Moser (nasuprot Gwyneth Jones, koja je nastupila u "Devetoj") intonacijskom nepreciznošću i neodgovarajućom bojom glasa odudara od izvrsnog trija Bernsteinovih provjerenih solista (Hanna Schwarz, René Kollo, Kurt Moll). No to nimalo ne utječe na opći

dojam o izvedbi "Misse Solemnis" koja se svojom generalnom naelektriziranošću i posebnim oblikovanjem ugođaja u "mističnijim" odlomcima kao što su "Qui tollis peccata mundi" ili završnog "Dona nobis pacem" ubraja među antologijske Bernsteinove snimke.

Posljednja tri koncerta Bernstein je snimio 1989. godine sa svojim jedinim pijanističkim suradnikom u posljednjim godinama života, Poljakom Krystianom Zimermanom, koji je kao svojevrsan *hommage* američkom maestru ciklus dovršio samostalno, nakon Bernsteinove smrti 1991. godine, ravnajući istodobno orkestrom. Premda je na tim snimkama Bernstein dirigentski daleko manje aktivan nego na prijašnjima, te se tu njegovo dirigiranje uistinu pretežno svodi na gestu bez pregnantnoga sadržaja, i dalje je itekako vidljiv njegov glazbeni hedonizam. Način na koji uživa u Zimermanovom muziciranju te gotovo dirljiva emocionalnost dvojice glazbenika prilikom poklona publici. Probirljivi znalci, dakako, ovom "kompletnom izdanju" Beethovena mogu pretpostaviti brojna druga pojedinačna izdanja, ali ona ovog velikog američkog dirigenta predstavljaju možda i najcjelovitije.

Ivan Ćurković

SIMFONIJE

Staatskapelle Dresden, Colin Davis

Philips 475 6883 (6 CD)

Integralna snimka svih simfonija Ludwiga van Beethovena svakako je jedan od kapitalnih i nezaobilaznih zadataka svakog velikog dirigenta i orkestra.

Snimka koju opisujem nastala je u razdoblju od 1991. do 1993. godine. Za razliku od dirigenta, Staatskapelle Dresden u Hrvatskoj (a i Svijetu) snimkama nije bila "pretjerano" prisutna niti poznata, više-manje zbog svog "istočnog grijeha", koji se sastojao samo u tome što je taj vrhunski svjetski orkestar jednostavno lociran na "krivom mjestu" - u Drezdenu, u tadašnjoj Istočnoj Njemačkoj, tj. iza željezne zavjese. Neke od snimki ovoga orkestra upoznao sam preko firme Eterna koja je plasirala vrhunske proizvode i koji su tek nakon pada berlinskoga zida bili prepoznati i prihvaćeni i na Zapadu, dijelom i zbog toga što glazba najlakše ruši umjetne granice.

Beethoven je bio žestok buntovnik, znao je slušatelje ciljano iznervirati inzistiranjima na njemu važnim motivima sve dok to nije usvojeno kao njegov stil... Oštrice jakih akcenata, sinkopa, naglih promjena tempa i raspoloženja, sve se to "izgladilo" u konzervativnoj suradnji Staatskapelle Dresden i Colina Davisa. No, konačni rezultat je nadasve impresivan! Držeći se toliko puta prežvakanih uputa i traktata o interpretacijama, čini da nitko od sudionika ovih snimaka ne gaji iluziju da donosi nešto novo jer toga više ne može ni biti. Colin Davis čak inzistira na sporijim tempima i "čeličnom logikom" drži stvari u rukama. Ako ste slušali interpretacije mlađih orkestara (Doba prosvjećenosti, The New London Classical Players,...), čini se da oni sviraju ne samo stojeći, već i u trku. Ne prigovaram nikome, tek navodim razliku... Ovdje tomu nije tako. To je prisjećanje na neka stara vremena. *Nihil novum sub sole*, kao da se hoće reći, jer čega ima novog ili čega uopće može biti novog u poznatoj i toliko puta odsviranoj glazbi.

Sve u svemu uzorna, jasna, precizna i "konzervativna" interpretacija, k tome izvrsno snimljena i tehnički dotjerana do savršenstva. Ugodno je i to što je zvuk naglašeno blag, topao i "mek" čak i kad su u pitanju jaki akcenti *tutti* orkestra. Slušateljima, ljubiteljima Beethovenove glazbe nesklonim interpretativnim eksperimentima ovo svakako preporučujem.

Igor Peteh

SIMFONIJE BR. 3 „EROICA“, BR. 5, BR. 6 „ PASTORALNA“, SIMFONIJA BR. 7

Chicago Symphony Orchestra, Fritz Reiner

BMG Classics 74321 886 812

Izvrsno tehnički dotjerana kompilacija objavljena 2002. godine u nakladi francuskog ogranka diskografske kuće BMG Music nije prikrila gotovo savršenu čistoću izvedbe. Najveći tehničar među dirigentima, Reiner je u svome radu od svakoga pojedinog izvođača tražio izuzetnu preciznost u izvedbi, uvjet čega je savršeno poznavanje cjelokupne partiture kao i vlastite dionice. Njegov dirigentski rukopis prepoznatljiv je u interpretaciji sve četiri Beethovenove simfonije, a odlikuje ga usredotočena koncentracija proizašla iz analitičkog izučavanja partiture. Njegova interpretacija nastoji precizno i točno prenijeti skladateljevu misao, uvijek imajući na umu i pojedinačne dijelove i njihov odnos prema cjelini. Melodijska linija je uvijek u prvom planu, kao primjerice u provedbenom dijelu "Prvog stavka" "Treće simfonije", no, niti pratnja u gudačima nije bezizražajna jer Reiner njeguje izražajnost tona u svim strukturnim

slojevima. Ili, primjerice, osnovni motiv "Pete simfonije" koji je ujedinijujući element sva njena četiri stavka, a koji Reiner uvijek donosi s posebnom dramatičkom naglašenošću. Također veliku pozornost posvećuje dinamičkim rasponima, kako izražajnim direktnim skokovima iz *piana* u *forte*, kao primjerice u "Prvom stavku" "Pete simfonije", tako i kontinuiranim prijelazima uočljivima u drugim staccima "Treće" i "[este simfonije". Puhačke dionice nastoji maksimalno izvući i postići što veću čistoću izraza, bilo da je riječ o solističkim nastupima pri donošenju melodijske linije ili o ulozi potporna melodijskim događanjima.

Ne ulazeći detaljnije u strukturu snimljenih simfonija, za to bi nam trebalo mnogo više prostora i vremena, možemo ocijeniti da Reinerove interpretacije oživljuju cjelokupno simfonijsko tkivo te grade strukturu koja od početnog do završnog tona pulsira jednom Beethovenu i Reineru karakterističnom odlučnošću. Iako ga mnogi glazbenici nisu simpatizirali zbog njegovog strogog i ponekad pretjerano discipliniranog pristupa radu, Reiner bi uvijek postigao traženi rezultat, što je vidljivo, ili bolje rečeno, čujno u izvedbi Chicago Symphony Orchestra. Tri elementa proizlaze iz postignutoga zvuka navedenoga orkestra, a to su red, rad i disciplina. Naravno, nije sve tako šturo kako bi se moglo činiti, ali to jesu temelji na kojima Reiner gradi svoju interpretaciju. Osjećaj za najsitniji detalj te kontrola svih slojeva kompozicije specifičnosti su koje Reinerov način dirigiranja, a ujedno i način razmišljanja, čine možda ne jedinstvenima, ali u rezultatu, pri čemu mislimo na konačnu zvukovnost, svakako posebnima i vrijednima pozornosti, kako opće tako i stručne javnosti.

Mirta Špoljarić Smolić